

Predsednik Kessler je prečital obilico pozdravnih pisem in brzojavk, ki zagotavljajo učitelstvu simpatije in podporo. Med drugim so brzojavili naučni minister Marchet, poslanci Masaryk in Drtina ter mnogo drugih poslancev raznih narodnosti.

Predsednik pripominja, da je skrajni čas, da se čujejo zahteve učiteljstva. Učiteljstva je 50.0000 dela vajenih čebel, ki tudi lahko enkrat pokažejo svoja žela. Kdor hrani pri šoli, plača pri prisilni delavnici. Spominja se dveh pregovorov: „Sila kola lomi!“ in „Sila ne pozna pravila!“ V boju za svoje pravične postulate računa učiteljstvo na to, da pridejo proletarci telesnega dela proletarcem duševnega dela na pomoč. Poslanec prosi, naj svoje lepe besede utelesijo v dejanjih. Shod je zaključen, (Ploskanje.)

* * *

Na povabilo Čehov so se sešli slovanski delegati dne 2. t. m. popoldne ob 5. uri v Švečevi restavraciji v Pratri, kjer je bil položen nerazrušen temeljni kamen avstrijski slovanski učiteljski zvezi, ki se oživotvori prihodnje leto v Pragi. Pravila so že predložena pristojnemu ministrstvu. — Sestanek in razgovor je vodil Čeh Černý. Govorili so zastopniki češkega, slovenskega, poljskega, rusinskega, hrvaškega in srbskega učiteljstva ter v imenu „Slovenije“ njen predsednik Berce. Bil je lep večer, samo hitro je minil, ker je večina delegatov že istega večera odhajala domov. Še lepše bo leta 1908. ob velikih počitnicah v Pragi! Pripravljajmo se že sedaj na to pot!

* * *

Slovenski štajerski učiteljski delegati so imeli na Dunaju poseben sestanek. Dogovorila se je zadeva „Zveze slov. štajerskih učiteljev in učiteljic“, Enoglasno so se vsi izrekli, naj ima upravni odbor „Zveze“ dne 8. grudna t. l. svoje zborovanje v Celju, da skliče še letos občni zbor društva in zanj določi vzpored.

* * *

Učitelji vseh narodnosti so zahtevali, naj se izvrši združitve vsega avstrijskega ljudskošolskega učiteljstva v centralno državno zvezo, ki naj zastopa materialne in pravne koristi celokupnega avstrijskega učiteljstva. Ta zveza bi štela 50.000 učiteljev in učiteljic. Mogočna četa! Ustanovitev take zveze je mogoča, kar je dokazal ta shod. Treba je misliti na koristi, pravice in dolžnosti, ki so vsemu učitelstvu skupne.

* * *

Poslanec Biankini, član „Jugoslovanskega kluba“ se je sicer udeležil shoda, a se ni izjavil, kakšno stališče zavzema nasproti stavljenim zahtevam učiteljstva. To je neprijetno zadelo jugoslovanske učiteljske delegate, zlasti Dalmatince. — Poslanec Hribar je opravičil svojo odsotnost, pravtako posl. dr. Ploj. Oba sta izjavila, da se bosta vedno zavzemala z vsemi silami za opravičene zahteve učiteljstva.

* * *

Slovensko akad. društvo „Slovenija“ je priredilo jugoslovanskim učiteljskim delegatom v dvorani restavracije „Zum grünen Tor“ dne 1. t. m. pod noč častni večer, ki je bil mnogobrojno obiskan.

Učiteljstvo je pozdravil predsednik „Slovenije“, g. jur. Berce; v svojih govorih pa so proslavljali delo jugoslovanskega učiteljstva gg. fl. Mravljak, jur. Klopčič, dr. Grošelj, dr. Nachtigal in dr. Hacin. V imenu

učiteljstva so govorili ter se zahvaljevali „Sloveniji“ tovariši Jelenc, Rajčić (Hrvat), Petranović (Srb iz Dalmacije), Gangl in Pesek. Med Ganglovim govorom so vstopili zastopniki češkega učiteljstva: Černý, Schuster, Skála in Smrtka. Bili so najpristréneje pozdravljeni in sprejeti. Za pozdrav se je zahvalil v imenu Čehov B. Skála. Slovenijani so zapeli več krepkih zborov in zagotavljali učiteljstvo, da bodo potem, ko stopijo iz študij na delo med narod, zvesto stali ob strani učiteljstva ter mu pomagali, da se dvigne naše ljudstvo gmotno in kulturno!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —
Promet do konca vinotoka 1907 K 131.408.52.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Štajerska ljudska šola.

Govoril na občnem zboru narodne stranke v Celju dne 3. t. m.
Fran Brinar.

Če primerjamo današnje stanje šolstva štajerskih Slovencev s šolskim programom, ki si ga je postavila narodna stranka, tedaj vidimo, da leži skoraj še vse delo pred nami.

Slovensko vseučilišče v Ljubljani, slovenske srednje šole, ki bi vsaj približno ustrezale našim narodnim težnjam, slovenske meščanske šole: vse to so vedno še samo naše pobožne želje. Kot strokovne šole se nam privoščiti — kakor v zasmeh — samo par viničarskih tečajev. Pač, slovenska kmetijska šola je na potovanju, toda kakor vidimo, ne potuje z novodobnim avtomobilom, ampak hodi peš, kakor se za nas manjvredne Slovence spodobi, in Bog ve, v kakšnem stanju se nam predstavi.

Ostaja nam tedaj samo še ljudska šola. Da bi se vsaj k temu edinemu našemu prosvetnemu zavetišču zatekalo vse, ki čuti količkaj slovenskega rodoljublja v sebi! Toda tudi temu ni tako. Kmalu bo 40 let, odkar je država vzela ljudsko šolo v svojo oskrb, a šola še danes ni prišla do mirnega razvoja. Namesto, da bi se država zanjo zavzemala kakor za svojo legitimno hčerko, ji je postala pisana mati.

Bremena za nje vzdrževanje je zvalila od sebe; hladnokrvno dopušča, da se uboga pasterka poljubno psuje in obrekuje, lasa in suje. Kako naj potem uspeva preganjana ubožica! Gorje ji posebno za volilnega gibanja! Dobro nam je še v spominu, kakšne klofute so o priliki letošnjih državnozbornih volitev letele po ubogi šoli in po tistih, ki so se jo predrznili ščititi. Da se kmetu slabo godi, tega je bila kriva šola. Da se ga reši bede, bo treba skrajšati šolsko dobo. Duhovščina skrbi, da šola ne pride do miru. Zvito vcepja nevednemu ljudstvu mržnjo do sedanje šole, potem pa se sklicujejo na ljudstvo, da ne mara novodobne šole. Kakor posnamem iz listov, je šel eden najnovjših osrečevalcev slovenskega naroda tako daleč, da zaslepljenemu ljudstvu natvezuje, da so učitelji krivi, če so stranke kaznovane zaradi šolskih zamud. Trd, silno trd je učiteljski kruh. Dannadan se učitelj posvečuje mladini z vsemi svojimi močmi. Truden in izmučen, večkrat potr in zlovoljan prihaja iz šolske sobe. Kako tolažilno bi bilo zanj vsaj malo priznanja! Zdaj pa pride narodni voditelj, ki se ponaša celo s takoiimenovano akademsko izobrazbo ter uporablja svojo poslaniško čast

s tem, da ljudstvo šeuva na učiteljstvo, kakor da nima drugih skrbi nego to, kako bi kmeta spravljalo v kazen. Kaj zasluži tak narodni voditelj?

Najhujša zloraba ljudske šole je pa, da se je vzela v službo germanizaciji. Zakon narave je, da v boju za obstanek slabi podleže močnejšemu. Preslabi smo Slovenci v boju za narodni obstanek proti silnemu Nemcu. V obrambo bi nas morala vzeti država, ki ji plačujemo davek v denarju in krvi. Toda pri nas se godi ravno nasprotno! Vlada podpira slabjšega proti močnejšemu. Nemški šulferein je po vsem Spodnjem Štajerskem razpregel svoje mreže, v katere lovi slovenske otroke, in vidi se, da ga vlada v tem stremljenju še podpira, tako da trdijo prav tisti, ki pravijo, da bo kmalu treba govoriti o c. kr. nemškem šulfereinu.

In šolska oprava sama! Kjerkoli so tla za germanizacijo količkaj ugodna, takoj se ustanovi nemška šola, dočim se nam Slovincem v narodnostno nevarnih krajih odreka vsaka pravica do šole. Na važna učna mesta se nastavljajo renegati. Pri nastavljanju učiteljskega osebja grede celo še tako daleč, da na slovenskih šolah nastavljajo jezika nezmožne učiteljske osebe. Ali hočem navajati take žalostne slučaje? Slavni Björnson, ki je na adreso madjarskega ministra pisal, da je otrokom jemati materni jezik ravno tisti barbarizem kot trgati dojenčke z maternih prsi, naj bi pogledal tudi doli med štajerske Slovence. Tudi tukaj bi videl isto zatiranje materinščine kakor pri Slovakah na Ogrskem.

Toda zagrnimo to žalostno sliko! Pred mojimi očmi vstaja druga, a lepa slika. Zaplapolal je prapor čile narodne stranke. Na tleh leže verige duševnega robstva. Odkrito in neustrašeno je narodna stranka razvila svoj šolski program. Dober je ta program, zakaj načelni nasprotniki šole so se vzdignili zoper njega. Smešili so ga in mu podtikali marsikaj. Izdajalska in nemškutarska so se imenovala načela narodne stranke zaradi stališča, na katero se je postavila glede na ponk v drugem deželnem jeziku. Človek bi mislil, da tam, kjer gre za največjo narodno nevarnost, ponehajo medsebojni napadi. Ta oblastni „Slovenski Gospodar“ tam v ponemčenem Mariboru je dvignil svojo gorjačo na narodno stranko. Kaj njemu mar, da se potaplja 6000 mariborskih Slovencev in vsa okolica, kakor daleč oko nese, v nemškem morju! Obupni klici potapljajočih ga ne ganejo, da bi jim vrgel rešilno vrvi, ampak njega klic je: „Nimam časa, ubiti moram prej narodno stranko!“

Narodna stranka pa stoji danes tukaj, močna in s ponosom lahko pregleduje svoje vrste, v katerih je do malega ves razsodni del štajerskih Slovencev. To dejstvo nas navdaja z najboljšimi upi v boljšo bodočnost, tudi kar se tiče našega šolstva. Svoja načela glede na šolstvo je narodna stranka lani o priliki prvega svojega občnega zbora precizovala temeljito in jasno. Pri teh načelih je zvesto vztrajala in jih je možato zastopala. To se je pokazalo ravno v letošnjem volilnem boju. Naši nasprotniki so, izrabljajoč nezavednost volilcev, naglašali potrebo preustrojitve ljudske šole v nazadnjaškem smislu s tem, da so zahtevali skrajšanje učne dobe, z namigavanjem na brezversko srednjo šolo, so pa prikrivali hrepenenje duhovščine po njeni zopetni neomejeni oblasti čez šolstvo. Narodna stranka je odločno zavračala vse nakane glede na skrajšanje šolske dobe ter je naglašala, da ne more nikdar privoliti v to, da bi se šola zopet zasužnjila duhovniški komandi.

Pri svojem šolskem programu vztrajamo tudi nadalje. Tud kar se tiče „strašila“, namreč svobodne šole. Dobro vemo, da je versko čuvstvo v našem narodu globoko ukoreninjeno. Versko čuvstvo naroda je sveto tudi nam in ne pride nam na um, da

bi ga zatirali. Duhovščina naj le uči verouk. A duhovščina na si zapomni, da mi stojimo na stališču veljavnega državnega zakona in da ne bomo nikdar privolili, da bi si duhovščina lastila več pravic glede šolstva, kakor jim jih je zajamčenih po šolskem zakonu.

Tudi naglašamo, da mi nikdar ne bomo zagovarjali preustrojitve šolskega zakona v kakršnemkoli nazadnjaškem smislu. V zavesti, da izobrazbe ni nikoli preveč, bomo odločno le za kako preosnovo šolskega zakona v naprednem smislu. Neprestano hujskanje zoper šolski zakon šolo v njenem delovanju jako ovira. Zato kličemo odločno: „Dajte šoli mir!“

Ponemčevalnemu sistemu glede štajerskega šolstva hoče narodna stranka napovedati neizprosni boj. Slovenskemu otroku ohraniti slovenski jezik, to je naša zahteva. Pravična je, zato v boju ne odjenjamo. Zmagati ali pa pasti!

Važno je ljudskošolsko vprašanje; zato je treba na učiteljska imenovanja polagati najmanj toliko važnost kakor na imenovanja drugih uradnikov.

Prvo pa, kar moramo storiti, je, da skrbimo za dobre slovenske šole. Naše šole morajo biti tako vzorne, da konkurirajo z vsemi drugimi. Storimo vse za zdrav razvoj slovenske šole. Izobražen in samozavesten naš naraščaj ni le jamstvo boljše bodočnosti sploh, ampak je tudi najtrdnjši jez zoper nemško povodenj.

Na delo za šolo! Delo naj ne sloni samo na nekaternikih! Narodna stranka smo mi vsi, torej vsi na podrobno delo! Izprašujemo svojo narodno vest, našli bomo, da marsikaj opuščamo, kar bi bilo storiti naša sveta dolžnost.

Učitelj izprašuj svojo vest, ali smatraš svoje šolsko delovanje kot sredotočje vsega svojega delovanja? Ali stremiš po višku padagoške izobrazbe? Ali sodeluješ pri stanovski organizaciji?

Kmet, ali pošiljaš svoje otroke redno v šolo? Ali spoznaš važnost izobrazbe? Ali ne podcenjuješ učiteljskega stanu? Ali podpiraš učitelja v njegovem trudu pri vzgoji tvojih otrok?

Slovenski delavec, ali premišljuješ, če sme tvoj delodajalec, zato ker mu posvečaš vse svoje moči, vrhutega od tebe še tirjati, da na njegovo komando pošiljaš svoje otroke v ponemčevalnico?

Slovenski sorojak, ki si tako srečen, da živiš v blaginji, ali te smem vprašati, katerega izmed svojih sinov si odmeril za učitelja? Ali me ne boš začuden pogledal, kako se predzrem te bi staviti tako vprašanje? In vendar! Ali morajo slovenski učitelji biti res izključno sinovi ubogih roditeljev?

Ali kaj razmišljamo o ustanovitvi manjšinskih šol? Ali pomislimo, koliko slovenskih staršev vsako leto privre v štajerska mesta, a njih otroci se vsi potope v nemškem morju? Koliko Slovencev bi danes štela štajerska mesta, če bi le polovica slovenskih priseljencev ohranilo svoj naraščaj slovenskemu narodu? Kdaj bomo začeli vsaj zahtevati manjšinskih šol po naših mestih in drugod? Da ne posegam daleč! Ali ste celjski Slovenci in vsa velika okolica obsojeni še dolgo pehati svoje otroke v dose-danje zatohle šolske prostore, ki jih je nek celjski zdravnik nedavno primerjal straniščem? Ali je klic „Mi ne gremo iz Celja!“ prinesel že kaj uspehov? Ali ni nekaj posebnega, da tako velika občina kakor je celjska okolica nima nobene šole na svojem ozemlju? Ali naj čakamo, da nemški šulferein naseje šol okolo Celja? Ali bi ne bilo uvaževati gesla: „Grem iz Celja, a pridem nazaj?“ Ali celjska okoliška občina, ki plačuje toliko davkov, res ne zasluži javne ljudske šole za deklice? Kje tiči vzrok, da

statistika izkazuje ravno v narodnostno nevarnih krajih največ analfabetov?

Taka in enaka vprašanja si stavimo. Ne gre za to, k d o jih stavi. Le razmotrujmo vsako vprašanje!

Podrobno, iskreno in vztrajno bodi naše delo. Končujem: vsi na delo za izobrazbo naroda, vsi na krov v obrambo slovenske narodnosti. Da bo naše delo močna stavba, glejmo pred vsem na dober temelj, ki je — ljudska šola.

* * *

Resolucija.

Mi vztrajamo na šolskem programu, ki smo ga lani razvili o priliki ustanovnega občnega zbora naše stranke ter hočemo z organizovanim podrobnim delom stremeti za njega uresničenje.

Zdravemu razvoju ljudske šole, ki je na Štajerskem žalibog do danes edina panoga šolstva, ki smo je deležni tudi mi Slovenci, hočemo posvetiti vso pozornost.

Pri tej priliki moramo odločno zavračati hujskanje in sumničenje zoper ljudsko šolo in narodno učiteljstvo kakor tudi po preosnovi ljudske šole v nazadnjaškem smislu.

Najodločneje tudi protestujemo zoper sistematično zapostavljenje in ponemčevanje slovenskega šolstva ter bomo tudi storili, skrajne korake, da priborimo slovenskemu šolstvu zakonito z jamčeno enakopravnost.

Krajni in okrajni odbori naj pazno motrijo šolske razmere svojega okoliša ter o vsaki tozadevni nepostavnosti ali krivici točno in stvarno poročajo strankinemu osrednjemu odboru, ki stori potem primerne korake.

Goriške učiteljice.

Sestanek, ki so ga priredile učiteljice goriškega, tolminskega in sežanskega šolskega okraja v Gorici dne 2. t. m., je uspel na splošno zadovoljstvo. Udeležilo se ga je precejšnje število učiteljic. Značilno pa je, da so prispele k temu shodu iz najoddaljenejših krajev, a izostale so one, ki bi bile najlažje prišle brez stroškov in truda.

Sklicateljica, tov. Drag. P a v š i č e v a, pozdravi prisotne ter jim pojasni namen, ki ga ima ta sestanek. Shodu je predsedovala na splošno željo ona sama, zapisnik je vodila tov. Lilče Katnikova. Tov. F. Živčeva prečita svoj marljivo in temeljito sestavljeni referat, ki govori v njem o organizaciji, o nje pomenu in potrebi, očrta organizacijo in uspehe ženstva drugod ter nas z živo besedo navdušuje, naj bi se poprijele najresnejšega dela v svoj in narodov prospeh. Evo nekaj misli iz njenega referata: Poročevalka meni, naj bi se kako združile, naj bi osnovale društvo učiteljic, ki bi zastopalo specialne interese učiteljic, skrbelo za njih obstoj in napredek ter učilo in bodrilo nas na delo. — „Dokler bomo takole mirno živele s svojimi nemimi ideali,“ pravi, „ne bodo nas upoštevali. In če nam naša učiteljska društva, katerim edino imamo biti hvaležne za vsako dosedanje pridobitev, če nam ta društva pribore kak priboljšek, moramo sprejemati to kot milodar požrtvovalnih, delavnih naših moških kolegov. To pa človek ne sprejema s ponosom.“ — Namera združenja pa nima namena cepiti moči od že obstoječih učiteljskih društev, temveč jih tem intenzivnejše podpirati. Obuditi ima doslej nedelavne, speče moči k skupnemu delu v prospeh celokupnega učiteljstva! V svojih sestankih bi se koleginja med seboj spoznavale, bodrile in učile, proučevale bi svoje težnje in stremljenja. Rezultate in sklepe svojih zborovanj pa bi predlagale centralnim, bodisi okraj, društvom ali

deželnemu učit. društvu v presojanje in nadaljno razmotrivanje. Referentinja omenja dalje nedelavnost, brezbriznost in nevednost učiteljic v društvih, ki se nam jo, žal, dostikrat po pravici predbaciva. —

Priznati je treba referentinji, da ima lepe ideje in čiste, najblažje nazore. Dal Bog, da bi se čim preje realizirali!

Sprejela se je resolucija, da se za prvi čas ustanovi nekak klub v svrhu spoznavanja samih sebe in boljšega zblizanja. Izvolilo se je v vsakem okraju zaupnico, ki ima pozvedeti mnenja posameznic v svojem okraju ter poročati o tem pri prihodnjem sestanku. — Govora je bilo tudi o „prizadetih učiteljicah“, ki jadikujejo v „Gorici“ z dne 5. oktobra t. l. zaradi dozdevnih krivic, ki se jim baje gode. Oni dopis v imenovani številki „Gorice“ se odločno obsoja; tako pisarjenje ne dela časti dopisnicam ter kaže naravnost njih omejenost in nezrelost. „Prizadete“ se opozarja, naj se drugič obrnejo na pristojno mesto, in se jih pozivlje, naj bodo vbodoče toliko častne, da podpišejo z lastnim imenom svoj „glas iz učiteljskih krogov“.

Pred zaključkom prečita predsednica brzozavko tovarišice Z e m l j a n o v e, ki se je vzela radostno na znanje, zahvali se na udeležbi in pozornosti, nakar smo se razšle vedrih obrazov, polne duha naprednosti in podjetnosti, želeče si veselega snidenja pri zopetnem sestanku. Gospici Pavšičevi, smo hvaležne, da nas dramí in budi na delo. Smelo je storila prvi korak za nas, zato: Živela! Naprej! Pojdimo za njo vse kot ena! —

Duh časa.

V.

Slovenski klerikalizem je bil od nekdanj moderni šoli in učiteljstvu do skrajnosti sovražen. Pisal je o nas in o šoli tako podlo, zaničljivo in nekrščansko, da si nikakor ni mogel prisvojiti naših sre in nagujenja do te stranke. Učiteljstvo se mora potegovati za čast svojega stanu, mora odbijati vse lažnive napade, neopravičena sumničjenja in razno hudobno in izmišljeno natolečevanje in obrekovanje, drugače bi svet o nas sodil jako slabo. Največ se imamo zahvaliti klerikalizmu, da smo tako izborno organizirani in delavni. Ni bil zaman naš mnogoletni boj; učiteljstvo je s tem natančno spoznalo svoje prijatelje in sovražnike; je spoznalo natančno namene našega klerikalizma, zato je ostalo prav z malimi izjemami svojemu poklicu in naprednemu duhu časa zvesto tako, da ga ni omajal noben sovražni naval, ki je vedno butal z elementarno silo na naše viste. Da je to res, priča naš klerikalizem sam v št. 22 „Domoljuba“, ki se glasi tako-le: „Liberalni učitelji in ‚S. L. S.‘. Kakor pri vseh volitvah, tako so bili tudi pri zadnjih državnozborskih volitvah najhujši priganjači za propadlo liberalno stranko naši učitelji. Nismo mislili, da so ti tako zaslepljeni. Saj morajo vendar videti — slepi niso — da je ogromna večina ljudstva v našem taboru in da se ravno s takimi nastopi še bolj odtujujejo ljudstvu. Če jih ljudstvo ne mara se pa jeze in pravijo, da jim ‚Domoljub‘ izpodkopava ugled. Ne ‚Domoljub‘ pač pa protiljudsko postopanje, ki se kaže ob vseh volitvah, jemlje ugled učiteljstvu. Če je vsa fara složna za našega kandidata, je skoraj gotovo liberalni učitelj proti. Zato vidimo v mnogih volilnih krajih samo po en glas liberalnega učitelja. S. L. S. napreduje s silnimi koraki. Ne bo več dolgo, ko dobi večino v deželni zbornici. In prvi, ki se bodo oglasili za izboljšanje plač, bodo učitelji. Ali bo mogoče našim poslancem, ki vidijo strastno gonjo proti njim, glasovati za izboljšanje plač takemu učiteljstvu?! Dobro nam je znano, da je mnogo učiteljev po deželi, ki obsojajo to gonjo kakor tudi